

**ŠTO JE TO SNIŽENO
INTELEKTUALNO FUNKCIONIRANJE
INTELEKTUALNE TEŠKOĆE ILI
MENTALNA RETARDACIJA ?**

Terminološki prijepori

Termin MR/IT u RH

- Prema prevedenoj, trenutno važećoj DSM-IV klasifikaciji MR je Duševna zaostalost; to je poremećaj na osi II

Klasifikacija MR/IT (za starije od 15 god.)

- Razvojna dob
 - 0-18 mj.
 - 18 mj.- 4 god.
 - 4 god.- 7 god.
 - 7 god.- 12 god.
- Stupanj mentalne retardacije
 - Teška MR;
 - Teža MR;
 - Umjerena MR;
 - Laka MR.

Laka MR/IT - obilježja

QI= 50-70; RD = 7-12 g.

• Kognitivni razvoj

- Razmišlja na razini konkretnih operacija (konkretne situacije);
- Može čitati, pisati i računati;
- Uči kroz primjere i osobnim iskustvom;
- Ne dostiže stupanj logičkog zaključivanja.

• Socijalni razvoj

- Osoba je ovisna o mišljenju drugih;
- Prihvaća socijalna pravila;
- Lojalnost tzv. "važnim osobama";
 - Želi pripadnost grupi.

• Emocionalni razvoj

- Osjećaj vlastite vrijednosti je razvijen;
- Briga o bližnjima;
- Briga o budućnosti;
- Ispoljavanje emocija (radost, tuga, ljubav, mržnja, povjerenje-nepovjerenje, empatija); savjest i empatija su slabije razvijeni;
- Agresivnost prema određenim osobama.

• Ličnost

- Problem autonomije i ovisnosti.

Umjereni MR/IT

QI = 35-50; RD = 4-7 g.

- **Kognitivni razvoj**
- Uči kroz primjere i konkretna iskustva;
- Mišljenje je egocentrično;
- Govor je konkretan;
- Može predvidjeti događaj.
- **Socijalni razvoj**
- **Interes za vršnjake;**
- **Identifikacija s važnom osobom;**
- **Ovisnost o toj važnoj osobi.**
- **Emocionalni razvoj**
- Osjećaj svemoći;
- Slaba kontrola impulsa;
- Emocije: radost, žalost, sram, strah od pogreške;
- Empatija, osjećaj krivnje i savjesti u začetku;
- Agresija usmjerena na važne osobe.
- **Ličnost**
- **Problemi separacije;**
- **Nezrela slika o sebi.**

Teža MR/IT

QI = 20-35; RD = 2- 4g.

- **Kognitivni razvoj**
 - Mišljenje je nepovezano;
 - Učenje kroz konkretna iskustva;
 - Doživljaj "ovdje i sada";
 - Sjećanje- aktualni doživljaj.
 - **Socijalni razvoj**
 - Interes za vršnjake je mali;
 - Usmjerenost na bližu obitelj;
 - Ovisnost o emocionalnom stanju odgojitelja;
 - Pokazuju inicijativu prema neživoj okolini.
 - **Emocionalni razvoj**
 - Načelo "ugoda-neugoda"; ne podnose odgađanje ugone;
 - Vlastito tijelo je centar svijeta;
 - Emocije: strah, srdžba, radost, ponos;
 - Agresivnost prema okolini.
 - **Ličnost**
 - Problem individualizacije;
 - Nezreo pojam o sebi.
-

Teška MR/IT

QI = 0-20; RD = 0-2 g.

- **Kognitivni razvoj**
- Učenje refleksno, trening vještina;
- Akcija je primarna, mišljenje je sekundarno.
- **Socijalni razvoj**
- **Nema interesa za materijalnu okolinu;**
- **Socijalno vezanje;**
- **Traženje psihofiziološke homeostaze.**
- **Emocionalni razvoj**
- Teškoće senzorne integracije;
- Ne podnošenje promjena,
- Zauzetost uglavnom s vlastitim dijelovima tijela;
- bazalne emocije: strah, srdžba, relaksacija.
- Agresivnost usmjerena na sebe.
- **Ličnost**
- **Početak formiranja psihofiziološke homeostaze i vezanje za majku.**

Uzroci

- **PRENATALNI**
 - Kromosomske aberacije;
 - Mutacije gena;
 - Razvojne malformacije;
 - Oštećenja uzrokovana vanjskim čimbenicima.
- **Prevalencija osoba s MR u svijetu iznosi 1%.**
- **PERINATALNI**
 - Krvarenja;
 - Hipoksija;
- Dječja cerebralna paraliza.
 - **POSTNATALNI**
- Stečene ozljede mozga;
 - Infekcije mozga;
 - Traumatske ozljede mozga.

Definicija Američkog udruženja za mentalnu retardaciju iz 2002 g.

- MR je
- snižena sposobnost pojedinca koja se očituje u značajnim ograničenjima u intelektualnom funkcioniranju i adaptivnom ponašanju, te se
- očituje zaostajanjem u razvoju pojmovnih, socijalnih i praktičnih adaptivnih vještina;
 - Nastaje prije 18 god. života.
 - (Luckasson i sur., AAMD, 2002).

Multidimenzionalni teorijski model

- INTELEKTUALNE SPOSOBNOSTI;
- ADAPTIVNO PONAŠANJE;
- SUDJELOVANJE, INTERAKCIJA,
I SOCIJALNE ULOGE;
- ZDRAVLJE;
- KONTEKST;

PODRŠKA

FUNKCIONIRANJE
OSOBE

Intelektualno funkcioniranje

- Odnosi se na INTELIGENCIJU - opću mentalnu sposobnost koja uključuje:
- Rezoniranje; mišljenje; zaključivanje; planiranje; rješavanje problema; apstraktno mišljenje; razumijevanje kompleksnih pojmova; brzo učenje i učenje iskustvom; snalaženje u novim i nepoznatim situacijama;
 - Mjere ju psiholozi testovima inteligencije,
 - iskazuje se QI;
 - Osobe s MR/IT su ispod -2 SD na normalnoj distribuciji.

Adaptivno ponašanje

- Skup usvojenih pojmovnih, socijalnih i praktičnih vještina koje omogućavaju funkcioniranje osobe u svakodnevnom životu.
- Ograničenja u adaptivnom ponašanju utječu na tipična ponašanja u svakodnevnom životu i na sposobnost snalaženja i odgovaranja na zahtjeve okoline.

Što je to značajno ograničenje u adaptivnom ponašanju?

- Ako procijenjeno ponašanje na nekom mjernom instrumentu odstupa za 2 SD od M. Može odstupati samo jedna ili sve komponente.
 - Područja adaptivnog ponašanja:
- Komunikacija; briga o sebi; stanovanje; snalaženje u okolini; samousmjeravanje; zdravlje; sigurnost; slobodno vrijeme i rad; funkcionalne akademske vještine.

Snižena razina sposobnosti

- Koliko je stupanj razvijenosti različitih sposobnosti snižen i jeli uopće snižen promatra se u cjeloživotnom kontekstu osobe kao i potrebom za podrškom.
- Ovaj pojam uključuje i oštećenje samo po sebi i mogućnosti koje pruža socijalna okolina (ograničena aktivnost i prepreke u sudjelovanju).

Model i intenzitet potrebne podrške

- **POVREMENA**- kratkotrajna pomoć u situaciji promjene životnih okolnosti;
- **OGRANIČENA**- vremenski ograničena pomoć;
- **OPSEŽNA**- redovita u određenim situacijama i nije vremenski ograničena;
- **SVEOBUHVAATNA**- podrška koja je potrebna trajno i u velikoj mjeri u svim životnim situacijama;

Višedimenzionalni pristup

- **I dimenzija**
- Inteliktualno funkcioniranje;
- Adaptivno ponašanje.
- **II dimenzija**
- Psihološko-emocionalni faktori;
- **III dimenzija**
- Etiologija i tjelesno zdravlje;
- **IV dimenzija**
- Faktori okoline.

- **1. korak:**

- **DIJAGNOZA MR (ODREĐUJE PRIKLADNOST PODRŠKE)**
- MR se dijagnosticira ako je:
 - a) int. funkcioniranje 70-75 ili niže;
 - b) postoji ograničenje u adaptivnom funkcioniranju;
 - c) ako se sve to javilo prije 18 god.

- **2. korak:**

- **KLASIFIKACIJA I OPIS JAKIH I SLABIH STRANA, POTREBE ZA PODRŠKOM**
- a) opisuje jake i slabe strane osobe u odnosu na psihološko-emocionalno područje;
- b) opisuje se opće tjelesno zdravlje i etiologija stanja;

- **3. korak:**

- **PROFIL I INTENZITET POTREBNE PODRŠKE ZA SVAKU OD 4 DIMENZIJA**

Procjena inteligencije

- Vrše ju psiholozi standardiziranim testovima inteligencije na kojima je 100 bodova prosječna vrijednost, a standardna devijacija iznosi 15 ili 16 bodova;
- 2/3 populacije postiže na takvim testovima između 86 i 115 bodova.
- rezultat ispod 70 bodova je ispod -2 SD, postiže ga 2,5% populacije.

Kognitivne sposobnosti osoba s MR

- Prema **Piagetovoj** teoriji kognitivnog razvoja djeca s MR prolaze istim redoslijedom iste razvojne faze kao i djeca bez razvojnih poteškoća; te faze kod djece s MR traju duže i postoje poteškoće pri prijelazu iz jedne faze u drugu fazu, te razvoj završava na razini nižoj od kronološke dobi;
- Prema istraživanjima **Inhelder** svaki stupanj MR odgovara određenom razvojnom periodu-razvojnoj dobi.

Pojam razvojne dobi

- Može pomoći u okvirnom razumijevanju kognitivnih sposobnosti;
- Utjecaj životnog iskustva na mijenjanje odnosa prema okolini i samima sebi-utjecaj kronološke dobi;
- Novonastalo iskustvo (stečeno kronološkom dobi) može dovesti do stvaranja novih psiholoških kvaliteta koje ne bismo očekivali kod osoba bez poteškoća u razvoju iste razvojne, ali niže kronološke dobi.

Adaptivno funkcioniranje

- Obuhvaća na pr. sljedeće vještine: usvajanje pojmova vremena i novaca; sposobnost korištenja javnim prijevozom; usvajanje socijalne odgovornosti i samousmjeravanje.
- Kod adolescenata se očekuje sposobnost primjene akademskih vještina, razmišljanje i prosuđivanje potrebno za svakodnevni život i prihvaćanje socijalnih odgovornosti.

Testovi adaptivnog ponašanja

- 1. Ljestvica adaptivnog ponašanja AAMD Američkog udruženja za mentalnu retardaciju, (Nihira i sur., prijevod Igrić, Fulgosi-Masnjak, 1991);
- 2. Vineland ljestvica adaptivnog ponašanja;

